

УДК 378.011.3-051
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.51.50-53

Желанова Вікторія В'ячеславівна
доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Київський університет імені Бориса Грінченка, м.Київ, Україна
v.zhelanova@kubg.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0001-9467-1080>

МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ СУПРОВІД ІННОВАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Актуальність поданої статті зумовлена інноваційними вимірами сучасної вищої освіти, які набули особливої ваги в контексті сучасних викликів, що об'єктивно зумовили необхідність зміни формату освітнього процесу в вишах й потребують певного мультимедійного супроводу. Метою статті є висвітлення мультимедійного супроводу інноваційних аспектів вищої освіти. У дослідженні застосовано такі методи науково-педагогічного дослідження, як-от: аналіз наукової літератури з проблеми інноваційності вищої освіти та сутності й потенціалу мультимедійних технологій; аналіз освітньо-професійних програм; синтез, порівняння, систематизація наукових джерел; дефініційний аналіз базових понять дослідження. Представлено трактування базових феноменів дослідження, якими є «мультимедіа», «мультимедійні технології», «мультимедійні засоби», «мультимедійний супровід», «освітня інновація», «інноваційні виміри вищої освіти». Репрезентовано певні мультимедійні технології та засоби, що є більш доцільними у контексті певних інноваційних аспектів, що відповідають певним інноваційним вимірам вищої освіти, а саме: концептуально-інноваційному, змістовно-інноваційному, технологічно-інноваційному, комунікативно-інноваційному. Подальшого вивчення потребує аспект використання мультимедійних технологій та засобів в системі дистанційного навчання, яка за об'єктивних причин стала пріоритетною формою організації освітнього процесу в сучасних ЗВО.

Ключові слова: мультимедіа, мультимедійні технології, мультимедійні засоби, мультимедійний супровід, освітня інновація, інноваційні виміри вищої освіти.

Вступ. Інноваційність є суттєвою ознакою й вищою розвинутою базових інституцій сучасного суспільства, зокрема, вищої освіти. Ця об'єктивна обставина, з одного боку, детермінована вектором європеїзації сучасної вітчизняної освіти, впровадженням стратегії навчання впродовж життя, запитом суспільства та роботодавців на підготовку компетентної, конкурентноспроможної на ринку праці, готової до інновацій особистості, з іншого – зумовлена зростанням свідомого ставлення до здобуття якісної освіти як базової європейської цінності, пріоритетом людиноцентризованих ціннісних орієнтацій вищої освіти, потягом до забезпечення її привабливості, партнерськими вимірами стосунків суб'єктів освіти, а також діджиталізацією освітнього процесу в сучасних вишах.

Вагомою причиною інноваційної насиченості вищої освіти в Україні є зростаюча швидкоплинність, змінюваність сучасного суспільства. Відомий вітчизняний економіст А. Колот в своїх дослідженнях довів, що ті зміни, які ще у другій половині ХХ ст. відбувалися упродовж 15 – 20 років, нині стають реальністю за 4 – 5 років [5]. Тобто факт прискорення суспільного розвитку суттєво впливає на сучасну вищу освіту й актуалізує її інноваційні виміри.

Особливої важливості потяг до оновлення набув в умовах військового стану в Україні, коли країна була змушена мобільно змінювати формати існування всіх базових сфер суспільства. Вітчизняні заклади вищої освіти мали перейти на новий режим організації освітнього процесу, який реалізовувався переважно у дистанційній формі. Тобто інновації у вищій освіті отримали нові змістові й процесуальні виміри, які потребують певного технологічного оснащення. Отже окреслені позиції не залишають сумніву в актуальності проблеми обґрунтування й розробки мультимедійного супроводу інноваційності сучасної вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні базові положення інноватики обґрунтували

Дж. Бассет, Д. Гамільтон, Е. Роджерс, О. Хомерики. Сутність педагогічних інновацій розкрито в працях І. Зязюна, В. Кременя, В. Паламарчук, О. Савченко, С. Сисоевої. Аспект інноваційності вищої освіти висвітлюється в працях О. Дубасенюк, Г. Клімової, С. Ніколаєнка, В. Огнев'юка. Різні напрями підготовки здобувачів вищої освіти до інноваційної професійної діяльності подано в працях Л. Ващенко, Л. Даниленко, Л. Козак, В. Химинець, О. Шапран. Потенційні можливості мультимедійних засобів активно висвітлюються у працях зарубіжних дослідників Б. Андерсена, К. Брінк, Н. Вінера, П. Уейл, Дж. Росс. Проблему застосування мультимедійних технологій в системі вищої освіти порушують О. Бондаренко, В. Заболотний, В. Імбер, О. Коношевський. Питання впровадження мультимедіа в професійну підготовку майбутнього педагога вивчали С. Давидова, М. Захаревич, О. Кучай. Логіку проєктування мультимедійних технологій обґрунтували О. Мокрогуз, Л. Ястребов. Проте при такій широкій дослідженості різних напрямів феномену інноваційності та певних питань мультимедійної проблематики, проблема мультимедійного супроводу різних компонентів інноваційності вищої освіти залишається дослідженою лише аспектно.

Метою статті є висвітлення мультимедійного супроводу інноваційних аспектів вищої освіти.

У ході дослідження застосовувались такі **методи науково-педагогічного дослідження**, як-от: аналіз наукової літератури з проблеми інноваційності вищої освіти та сутності й потенціалу мультимедійних технологій; аналіз освітньо-професійних програм; синтез, порівняння, систематизація наукових джерел; дефініційний аналіз базових понять дослідження.

Виклад основного матеріалу. Визначимося з базовими поняттями поданої статті, якими є «мультимедіа», «мультимедійні технології», «мультимедійні засоби», «мультимедійний супровід», «освітня інновація», «інноваційні виміри вищої освіти».

Етимологія поняття «мультимедіа» походить від латинських слів «multum» (складний або той, що складається з багатьох частин) і «medium» (середовище або засіб). Тобто дослівно переклад «мультимедіа» означає «багато середовищ».

У тлумачному словнику української мови представлено трьох векторне трактування феномену «мультимедіа», а саме:

1) мультимедіа – це комп’ютерні технології, які дозволяють гнучко керувати потоками різноманітної інформації – текстами, графічними зображеннями, музикою, відеозображенням;

2) мультимедіа – це органічне поєднання за допомогою комп’ютера аудіо-, відео-, текстової і графічної інформації, якою можна маніпулювати, створюючи на її основі новий інтелектуальний продукт (приклади практичного застосування мультимедіа: підручники, мультимедіа газети, мультимедіа журнали, мультимедіа книги (електронні книги);

3) мультимедіа – це носії інформації, що дозволяють зберігати значні обсяги даних і забезпечувати досить швидкий доступ до них [6].

Відтак, беручи до уваги окреслені позиції щодо трактування феномену *мультимедіа*, будемо тлумачити його як сукупність сучасних інформаційних технологій, що базуються на використанні різновидів програмного забезпечення та технологічних й технічних засобів з метою комплексного впливу на мотиваційно-ціннісну, когнітивну, емоційну сфери здобувачів освіти, що є одночасно читачем, слухачем, глядачем.

При цьому варто зауважити, що цей вплив відбувається через процес сприймання як відображення в мозку людини предметів і явищ дійсності у цілому, у сукупності всіх їх якостей та властивостей при безпосередній дії на органи чуття через зорові, слухові види сприймання (за сенсорними особливостями), а також – через інтелектуальні, емоційні, естетичні види сприймання (за відношенням до психічного життя) [4].

Мультимедійні технології, поділяючи позиції В. Бикова, розуміємо як сукупність прийомів, методів, способів, що дозволяють за допомогою технічних і програмних засобів персонального комп’ютера обробляти, зберігати, передавати інформацію, представлену в різних формах (текст, звук, графіка, відео, анімація) з використанням інтерактивного програмного забезпечення [1].

Мультимедійні засоби (за С. Гончаренко) – є комплексом апаратних і програмних засобів, що дозволяють користувачеві спілкуватися з комп’ютером, використовуючи різноманітні, природні для себе середовища: графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео. Загалом до мультимедійних засобів належать такі, як-от: цифрова інформація (тексти, графіка, анімація); візуальна інформація (відео, зображення, картини); аудіальна інформація (мова, музика та інші звуки) [2, с.298].

Відомий також розподіл засобів мультимедіа на *лінійні* та *нелінійні*. При цьому *лінійний мультимедійний матеріал* передбачає його послідовну, від початку і до кінця демонстрацію, при якій є відсутньою взаємодія, тобто здобувач освіти не може ніяк змінювати його зміст (фільми, презентації). демонструють послідовно, (користувач може подивитися його як звичайний фільм чи презентацію).

Використання *нелінійного мультимедійного матеріалу* (або гіпермедіа) передбачає процес інтеракції, тобто можливість здобувачів освіти взаємодіяти з поданою інформацією, або з певним засобом відображення мультимедійних даних. Отже нелінійний

спосіб подачі інформації, дає людині, програмам, або мережі можливість взяти участь у виводі інформації, певним чином взаємодіючи з засобом відображення даних мультимедіа [7, с.7].

У контексті проблеми поданої статті ми базуємося на понятті «*мультимедійний супровід*», що розуміємо як процес впровадження сукупності мультимедійних технологій та засобів, що використовуються відповідно до логіки інноваційних аспектів вищої освіти та є доцільними суголосно певним інноваційним вимірам вищої освіти, що детально проаналізовані у попередніх студіях [3].

Далі розглянемо інноваційні аспекти вищої освіти й представимо приклади їх мультимедійного супроводу.

Концептульний аспект інновацій вищої освіти ґрунтується на «цивілізаційному баченні глобалізованого світу» й орієнтує освітній процес у вищих на підготовку людини, здатної жити і ефективно діяти у глобалізованому середовищі. Ці стратегічні орієнтири вищої освіти конкретизуються в таких тактичних завданнях вищої освіти, як: навчити вчитися, працювати, співіснувати з представниками інших культур й етносів, жити в умовах військового стану. Є очевидним, що інноваційний формат вищої освіти, а також потреба у розв’язанні зазначених завдань зумовлюють поліпарадигмальність сучасної парадигми освіти, що, на нашу думку, має бути синтезом кількох освітніх парадигм: особистісної, смислової, рефлексивної. Оскільки саме ці парадигми зорієнтовані на самопізнання, самоусвідомлення, саморозвиток, самореалізацію, самоактуалізацію особистості як «суб’єкта» свого життя; на формування ціннісно-смислового ставлення до професії, рефлексивних конструктів майбутнього фахівця, що є ґрунтовними у інноваційній діяльності здобувача освіти.

Щодо мультимедійного супроводу концептуального аспекту інновацій у вищій освіті вважаємо доцільною підготовку презентацій у форматі Prezi, SWAY. Це можуть бути презентаційні проекти щодо розкриття місії, мети, пріоритетів сучасних освітніх парадигм, що визначають інноваційний вектор розвитку вітчизняної вищої освіти.

Підсумком цієї аналітичної роботи може стати заповнення порівняльної таблиці за допомогою сервісу Google Docs, що візуалізує пріоритети та проблеми різних освітніх парадигм, які складають поліпарадигмальну цілісність сучасної освітньої парадигми.

З метою структуризації й візуалізації проблемного поля сучасної вищої освіти, що потребує розв’язання й оновлення, є доцільним використання інтелектуальних карт (англ. *Mind map*). Для створення інтелектуальних карт доцільно використовувати такі сервіси, як-от: SmartTools, FreeMind, Xebese, Microsoft Visio, Aibase, Lucidchart.

Корисним для розуміння трендів сучасної вищої освіти буде перегляд відео фрагментів з різними стилями викладання та поведінки викладачів університету, а також їх спілкування зі студентами.

Змістовий аспект інновацій вищої освіти пов’язаний з кардинальним оновленням підходів до визначення змісту вищої освіти. У контексті викликів сьогодення векторами оновлення змісту є: визнання абсолютної цінності змісту освіти не відчуженої від людини знання, а саму людину в єдності її природних, соціальних та культурних особливостей. Тобто є очевидною модернізація змісту вищої освіти на культурологічних та аксіологічних засадах. При цьому зміст освіти є педагогічно адаптованим соціальним досвідом людства, суголосним за своєю структурою

людській культурі в усій її повноті.

Варто відзначити, що практичну реалізацію зазначені вектори оновлення змісту вищої освіти знаходять у форматі нових освітніх програм. Так кафедрою освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка впроваджуються такі інноваційні освітні програми, як-от: освітньо-професійна програма 11.00.04 Освітній дизайн і коучинг в освіті дорослих; освітньо-професійна програма 011.00.03 Корпоративна педагогіка та розвиток персоналу для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Мультимедійний супровід цього аспекту інновацій у вищій освіті буде переважно пов'язаним з нелінійним мультимедійним матеріалом. Наприклад, відеолекції за допомогою використання сервісу Google Hangouts, що є доцільним як для безпосереднього спілкування на лекції, так й для перегляду здобувачами освіти, які не могли бути присутніми на занятті. Для проведення online-лекцій й відеоконференцій зручною є платформа ZOOM, що дозволяє комфортно взаємодіяти в режимі реального часу.

Варто зауважити, що при впровадженні нових освітніх програм особливої важливості набуває зворотній зв'язок зі здобувачами освіти, який дозволяє з'ясувати ступінь реалізації їх очікувань та запитів. З метою з'ясування цих моментів можливе заповнення певних Google Форм.

З метою перевірки знань, отриманих на лекції, в межах семінарських занять може бути доцільним GoogleРисунок (інфографіка, схеми). На практичних заняттях для презентації результатів опрацювання вивченого матеріалу та його творчого застосування будуть влучними підготовка GoogleПрезентацій та GoogleДокументів.

Щодо використання лінійних мультимедіа є можливим перегляд відеофрагментів, зашифрованих в QR-коді, що ілюструють певні позиції лекційного матеріалу, або того, що має стати предметом дискусії на семінарському або практичному заняттях

Комунікативний аспект інновацій вищої освіти відбиває якісно нові партнерські стосунки викладачів із здобувачами вищої освіти на засадах рівноправ'я, прозорості, довіри. Такі стосунки реалізуються в комунікації, перцепції та взаємодії, що уможливають переформатування вищої освіти на людиноцентризованих, суб'єктно- та рефлексивно орієнтованих засадах, що є суттєвим аспектом інноваційних змін освіти в сучасному виші.

Пріоритетом мультимедійного супроводу цього аспекту інновацій вищої освіти буде використання певних мультимедійних технологій та засобів для організації групової й командної роботи здобувачів освіти. Наприклад, створення сесійних кімнат на платформі ZOOM, де певні групи студентів мають можливість автономно обговорювати певні освітні проблеми або займатися творчим проектуванням.

Технологічний аспект інновацій вищої освіти пов'язаний з реалізацією ідей технологічного під-

ходу в сучасній вищій освіті у формі інноваційних освітніх технологій, що уявляють собою новаторську систему, яка ґрунтується на новій освітній парадигмі, зорієнтована на сучасні виклики суспільства, передбачає певну етапність, педагогічний інструментарій й алгоритмізовану послідовність певних дій, спрямованих на підвищення якості вищої освіти.

Мультимедійний супровід цього аспекту інновацій у вищій освіті пов'язаний з використанням технологій й засобів медіа в процесі впровадження інноваційних освітніх технологій. Наприклад технологія розв'язання професійно-педагогічних задач, що акумулюється в межах вибіркової дисципліни «Теорія та методика розв'язання професійно-педагогічних задач». Тут може бути доцільною відеофіксація різних педагогічних ситуацій позитивної та негативної спрямованості, а також різних варіантів їх розв'язання, що уможливило реалізацію відеозасобів як змістовної основи для самостійних мисленевих дій студентів, тобто аналізу, оцінки, рефлексії, прогнозування, а також як засобу комунікації. Можливе також використання, так званої, «нарізки» фрагментів відеозаписів аудиторних занять в університеті, що дозволяє сприйняти вербальної, теоретичної інформації підкріпити візуальними враженнями.

Існує декілька модифікацій підбору відеоматеріалу. Так, можливо окремо «нарізати» фрагменти вдалого і менш вдалого заняття, а потім здійснювати їх зіставно-порівняльний аналіз. При цьому існують різні форми організації рефлексивно-аналітичної діяльності студентів. Можливий варіант групової роботи в сесійних кімнатах на платформі ZOOM, коли одна група аналізує вдале заняття; друга – менш вдале; третя виступає в ролі експертів, що дають оцінку їх аналізу і висловлюють власні альтернативи. Друга модифікація «нарізки» може представляти зіставлення певних елементів двох та більше занять.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, інноваційність сучасної вітчизняної вищої освіти є її суттєвою рисою. Ця об'єктивна обставина детермінована глобалізаційними та євроінтеграційними процесами, а також сучасними викликами, пов'язаними з військовим станом й подальшим відродженням нашої країни. На основі аналізу етимології та сутності феномену «мультимедіа», представлено трактування понять мультимедійної технології, мультимедійні засоби, мультимедійний супровід, що розуміємо як процес впровадження сукупності різних мультимедійних технологій та засобів, що використовуються відповідно до логіки інноваційних аспектів вищої освіти та є доцільними суголосно певним інноваційним вимірам вищої освіти. З'ясовано сутність концептуального, змістового, комунікативного, технологічного інноваційних аспектів вищої освіти й представлено різновиди їх мультимедійного супроводу. Подальшого вивчення потребує аспект використання мультимедійних технологій та засобів в системі дистанційного навчання, яка за об'єктивних причин стала пріоритетною формою організації освітнього процесу в сучасних ЗВО.

Список використаної літератури

1. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2009. 684 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, допов. і виправл. Рівне: Волинські обереги, 2011. 522 с.
3. Желанова В.В. Інноваційний вимір сучасної вищої освіти: аналіз напрямів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип.50. т.1. С.145–148.
4. Загальна психологія: підруч. 2-ге вид., переробл. і доп. / за заг. ред. С.Д.Максименка. Вінниця: Нова кн., 2004. 704 с.
5. Колот А.М. Міждисциплінарний підхід як домінанта розвитку економічної науки та освітньої діяльності. *Соціальна економіка*. 2014. № 1-2. С.76–83.
6. Тлумачний словник української мови. Портал української мови та культури. Словник.ua URL: <https://slovnuk.ua/index.php?s1=1&s2=0> (дата звернення: 09.10.2022).

7. Пушкар О., Завгородня О. Мультимедійне видавництво: навч. посіб. для студентів спец. «Технології електрон. мультимед. вид.». Харків: ХНЕУ ім.С.Кузнеця, 2015. 204 с.

References

1. Bykov, V.Yu. (2009). *Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity* [Models of organizational systems of open education]. Atika. [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary]. Volynski oberehy. [in Ukrainian].
3. Zhelanova, V. V. (2020). Innovatsiyni vymir suchasnoi vyshchoi osvity: analiz napriamiv [Innovative dimension of modern higher education: analysis of directions]. *Innovatsiina pedahohika*, 50 (1), 145–148. [in Ukrainian].
4. Maksymenko, S. D. (Ed.) (2004). *Zahalna psykhohiia* [General Psychology]. Nova knyha. [in Ukrainian].
5. Kolot, A.M. (2014). Mizhdystsyplinarnyi pidkhd yak dominanta rozvytku ekonomichnoi nauky ta osvitnoi diialnosti [An interdisciplinary approach as a dominant factor in the development of economic science and educational activity]. *Sotsyalnaia ekonomika*, 1-2, 76–83. [in Ukrainian].
6. *Tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy. Portal ukrainskoi movy ta kultury*. Slovnyk.ua [Explanatory dictionary of the Ukrainian language. Ukrainian language and culture portal. Dictionary.ua]. <https://slovnyk.ua/index.php?s1=1&s2=0> [in Ukrainian].
7. Pushkar, O., & Zavorodnia, O. (2015). *Multymediine vydavnytstvo* [Multimedia publishing house]. KhNEU im. S.Kuznetsia. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.10.2022 р.

Стаття прийнята до друку 14.10.2022 р.

Zhelanova Viktoriia

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Department of Education, Psychological and Pedagogical Sciences
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

MULTIMEDIA SUPPORT OF THE INNOVATIVE ASPECTS OF MODERN HIGHER EDUCATION

Abstract. The relevance of the presented article is determined by the innovative dimensions of modern higher education, which have gained special importance in the context of modern challenges, which objectively caused the need to change the format of the educational process in the universities and require certain multimedia support. The aim of the article is to highlight the multimedia support of innovative aspects of higher education. The research uses the following methods of scientific and pedagogical research, such as: analysis of scientific literature on the problem of the innovativeness of higher education, the essence and potential of multimedia technologies; analysis of educational and professional programs; synthesis, comparison, systematization of scientific sources; definitional analysis of the basic research concepts. The basic research phenomena such as «multimedia», «multimedia technologies», «multimedia tools», «multimedia support», «educational innovation», «innovative dimensions of higher education» are highlighted. In the context of the issue under consideration, we are based on the concept of «multimedia support», which we understand as the process of introducing a set of multimedia technologies and tools that are used in accordance with the logic of innovative aspects of higher education and are appropriate for certain innovative dimensions of higher education, which have been analyzed in detail in previous studies. Certain multimedia technologies and tools are represented, which are more appropriate in the context of certain innovative aspects that correspond to certain innovative dimensions of higher education, namely: conceptual-innovative, content-innovative, technological-innovative, communicative-innovative. The essence of conceptual, substantive, communicative, technological innovative aspects of higher education is clarified. The types of their multimedia support are presented. The aspect of using multimedia technologies and tools in the distance learning system, which for objective reasons has become a priority form of organization of the educational process in modern higher education institutions, thus requires further study.

Key words: multimedia, multimedia technologies, multimedia tools, multimedia support, educational innovation, innovative dimensions of higher education.